

Partneritet për zhvillim

Aty ku shteti nuk ka potencial që vetë të ofrojë një shërbim, ai thërret në ndihmë bizneset private. Kështu ndodh në shumë vende të botës, por te ne ende nuk janë krijuar mekanizmat ligjorë për një partneritet publik-privat.

Delfin Pllana

Aty ku shteti nuk ka potencial që vetë të ofrojë një shërbim, ai thërret në ndihmë bizneset private. Partneritetet publike-privatë në shumë vende ekzistojnë që moti. Kjo vjen si rrjedhojë e kërkesave të mëdha për ofrimin e shërbimeve, që qeveritë qendrore apo ato lokale për shkak të kufizimeve financiare nuk kanë mundur t'i realizojnë vetë.

Partneritetet publike-privatë nënkuptojnë bashkëpunim të bartësve të politikave publike si qeverive qendrore apo atyre lokale me kompani private në përmbushjen e detyrave publike, ku shteti më shumë merret me menaxhimin e shërbimeve sesa zbatimin e tyre. Përgjithësisht, fushat në fokus të bashkëpunimit të PPP llogariten të jenë ndërtimi apo renovimi i infrastrukturës rrugore, përmirësimi i shërbimeve komunale, infrastrukturës sociale etj.

Në Kosovë nuk janë shumë të përmendura këto bashkëpunime përveç në seminare e konferenca, ku IPVQ-ve u sugjerohet se duhet të mendojnë që problemet sidomos në infrastrukturë mund të anashkalohej edhe me arranzhime të përbashkëta investuese me sektorin privat.

"Parimisht PPP-të nënkuptojnë investimet private në projekte infrastrukturorë ku shteti nuk ka mjete materiale për të investuar. Projektet mund të jenë p.sh. projekte transporti, për rregullim rrugësh, urash, hekurudhash apo projekte në mjedis, rivënie në funksion të burimeve energjetike etj.", sqaron Hans Juergen Zahorka, ish anëtar i Parlamentit Evropian dhe ekspert i çështjeve evropiane.

Zahorka u paraqiti shërbyesve njohuri themelore mbi këtë partneritet në një trajnim të organizuar nga Sofreco dhe të mbështetur nga AER e qeveria e Kosovës.

"Si edhe çdo vendi tjetër evropian, edhe Kosovës i mungojnë mjete për financimin e projekteve të tilla, kështu që qytetarët dhe ekonomia kosovare qartazi ka përfitim nga PPP-të".

Zahorka propozoi idenë e krijimit të një grupi punues për vënien në funksion të PPP-ve në Kosovë. "Grupi

Ejup Qerimi, Oda Ekonomike e Kosovës

pet punuese duhet të jenë profesionale dhe të punojnë sistematikisht. Shumica e vendeve evropiane i kanë të themeluara tashmë grupet punuese ndërministrorë. P.sh. në Gjermani secili regjion ("Land") e ka grupin punues për PPP-të, të cilat e kanë webfaqen dhe në këtë mënyrë qeveritë lokale dhe qytetarët mund të jenë pjesëmarrës në diskutimet, propozimet që kanë të bëjnë me PPP-të. Unë kam propozuar krijimin e një grupi punues këtu në Kosovë dhe reagimet e para kanë qenë shumë pozitive, posaqërisht nga sekretari permanent i Ministrisë së Ekonomisë dhe Financave, z. Sefedin Sefaj".

I pyetur për rreziqet e mundshme,

Zahorka përmend disa prej tyre si p.sh. rreziqet politike apo sa i përket mbrojtjes së mjedisit, megjithatë ai shton se këto rreziqe duhet vlerësuar seriozisht përmes listave të mjaftueshme kontrolluese. Kompatibiliteti i ligjeve vendore me atë të BE është një parakusht themelor drejt rrugës për integrim në BE, ndërsa konkretisht baza ligjore e PPP-ve në relacion me ligjin e BE ende nuk është e rregulluar. "PPP-të momentalisht nuk janë pjesë e ndonjë dispozite apo rregulloreje brenda ligjit të BE. Ligji i BE është shumë më pak byrokratik sesa ligjet e anëtarëve të saj. Mirëpo, ekziston një mendim i përgjithshëm se duhet të ekzistojnë rregulla brenda ligjit të BE sa i për-

ket prokurimit publik, të cilat do të favorizonin njësoj pjesëmarrjen edhe të investituesve privatë jashtë BE në projektet e PPP", sqaron Zahorka. Ai shton se vendet në tranzicion përgjithësisht kanë pasur përvoja të mira me PPP-të, me gjithë faktin se ende ekziston pikëpamja tradicionaliste e shtetit si ofrues kryesor i shërbimeve publike.

Nga ana tjetër, organizmat insti-

tucionalë vendorë si dhe ata të sektorit joqeveritar shprehen pozitivisht për mundësinë e vënies në jetë të PPP-ve, edhe pse disa prej tyre janë skeptikë nëse PPP-të duhet të jenë prioritet për momentin.

Sefedin Sefaj, sekretar i përhershëm në Ministrinë e Ekonomisë dhe Financave, mendon se është ende herët që PPP-të të funksionalizohen tek ne meqë duhet kohë për të iden-

ECOTERM DERIVAT

■ Janë instrumente financiare që ekzistojnë në funksion të aktiviteve të tjera financiare. Janë instrumenta me një komponent të fortë spekulativ dhe shpesh përdoren për të mbuluar risqet financiare dhe monetare.

Kina shet bankën e parë

Për herë të parë shteti i mbi 2 miliardë banorëve, Kina planifikon të shesë shumicën e aksioneve të saj në bankën e Zhvillimit të Guangdongit, duke hequr dorë për herë të parë nga drejtimi i një institucioni financiar shtetëror. Carlyle Group, JPMorgan Partners LLC dhe DBS Group Holdings Ltd. shihen si blerësit më

të mundshëm për këtë bankë. Blerësi i kësaj banke do të ketë mbi vete 25 për qind të aksioneve në këtë bankë. Banka e zhvillimeve renditet e dyta për nga madhësia në provincën jugore të Guangdongit, në kufi me Hong Kongun. Qeveria kineze kontrollon më shumë se 90 për qind të një totali prej 4,3 trilionë

dollarësh në asete bankare dhe po inkurajon bankat huadhënëse të pastrojnë huat e këqija, të përmirësojnë menaxhimin dhe të hapin dyert për investitorët e huaj. Bankat e Kinës kanë më shumë se 205 miliardë dollarë hua të këqija pas pesë dekadash, që kur sistemi bankar udhëhiqet nga shteti.

tifikuar njerëz dhe institucione që në të ardhmen do të merren me këtë veprimtari.

"Mendoj se proceset që kanë të bëjnë me PPP-të varen shumë nga suksesi i IPVQ-ve në finalizimin e listës së Programeve të Investimeve Publike (PIP), e cila është e planifikuar për fund të vitit 2005. Aty do të identifikohen ato projekte të cilat janë për PIP dhe mund të inkorporohen në periudhën afatshme buxhetore, duke përfshirë burimet nga BKK-ja (Buxheti i Konsoliduar i Kosovës), si dhe ato burime që vijnë nga donatorët", thotë Sefaj.

Ai shton se vetëm pas realizimeve të mëlartëshkuara pason faza e identifikimit të projekteve që kanë të bëjnë me PPP-të, ndërsa krejt kjo varet edhe nga procesi i privatizimit dhe siguria për investimet nga jashtë e atë në radhë të parë të diasporës shqiptare. Sefaj përmend edhe raportin e progresit për implementimin e planit të veprimit për partneritetin evropian për Kosovën (Qershor, 2005), prej të cilit rrjedhin dy prioritetet që kanë të bëjnë

SHEMBUJ TË PARTNERITIT PUBLIK PRIVAT

Ambasada britaneze në Berlin është ndërtuar përmes PPP-së. Aeroporti i Tbilisit në Gjeorgji do të rinovohet dhe zgjerohet nga një konsorcium i përbashkët nga kompani të BE, Turqisë dhe Gjeorgjisë, pastaj për 11 vjet të gjitha të ardhurat nga aeroporti do të shkojnë në llogari të tyre, me përjashtim të 10% të cilat i dedikohen shtetit. Pas 11 vjetëve shteti do të vendosë se kush do të udhëheqë aeroportin në 10 vjetët e ardhshme.

Në rajonin e Frankfurtit në Gjermani, 60 shkolla fillore janë renovuar dhe pastaj janë drejtuar (teknikisht) nga kompanitë e ndërtimit, ndërsa qeveritë lokale kanë qenë të obliguara që për një periudhë të caktuar 15-20 vjet t'u paguajnë një shumë të vogël të të hollave kompanive të ndërtimit. Pastaj në Itali, Francë, Spanjë, ndërtimi i autostradave është financuar nga kompanitë private, të cilat marrin shumë të caktuar të mjeteve nga shfrytëzuesit e autostradave. E rëndësishme: PPP-të në shumicën e rasteve janë një angazhim afatgjatë, nga 5-50 vjet.

me PPP-në; ai 34 dhe 35 që përmbyjnë:

Miratimin e një plani për veprim mbi kornizën politike për PPP-të - Partneritetet publike private për ndërtimin e infrastrukturës për çështjet e transportit, miratimin e një plani veprimi për kornizën politike për PPP-në dhe investimet

mikse në sektorin energjetik dhe zhvillimin e modeleve të investimeve për PPP për prodhues të ri të energjisë elektrike dhe mundësitë për investime në miniera të linjës.

Si akterë bartës të funksionalizimit të PPP në Kosovë, Sefaj përmend Ministrinë e Transportit dhe Postë Telekomunikacionit (MTPT),

Ministrinë e Energjisë dhe Minierave (MEM) si dhe Ministrinë për Ekonomi dhe Financa (MEF), ndërsa si mbështetës kryesor llogarit Bankën Botërore dhe Agjencionin Evropian për Rindërtim.

Ejup Qerimi nga Oda Ekonomike e Kosovës shprehet optimist për shanset që mund të ofrojnë PPP-të.

"Funksionalizimi i tyre mund të bëhet kur qeveria e Kosovës t'i identifikojë së pari projektet, t'i dizajnojë ato dhe pastaj të shpallë tender publik për të tërhequr partnerët e mundshëm privatë", thekson z. Qerimi, duke përmendur këtu llojet e mundshme të kontratave që mund të bëhen me partnerët privatë si p.sh. kontrata BOT.

Qerimi potencon se për momentin do të ishte e udhës që qeveria të fillojë me disa pilot projekte të vogla për ta mësuar mënyrën e funksionimit, ndërsa sa i përket rolit që OEK mund të luajë në këtë proces, ai thotë se OEK mund të luajë një rol shumë të rëndësishëm së pari duke ndihmuar dialogun në mes të partnerëve të mundshëm publikë dhe privatë si dhe në nxitjen e të dy

palëve që të hyjnë në aranzhime të përbashkëta.

Është fakt se PPP-të nuk janë shumë aktuale në listat prioritare të institucioneve qeveritare, megjithatë është i nevojshëm krijimi i një mekanizmi punues i cili fillimisht mund të informojë akterët relevantë mbi përfitimet, rreziqet dhe mundësitë e realizimit konkret të PPP-ve në Kosovë, dhe gjithashtu, marrë parasysh tkurrjen e buxhetit të Kosovës, PPP-të mund të paraqiten si lehtësues në balancimin e kërkesave për investime publike në fusha të ndryshme.

SHIFRA

0.5

Përqindja e shtimit të inflacionit në SHBA, si pasojë e ngritjes së çmimit të naftës në muajin korrik.